

2009-05-17

MAIS – Musikarrangörer i Samverkan
/Sforzando/ Granvägen 6, 646 50 Björnlunda
0158-209 02, info@mais.se, www.mais.se

Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över Kulturutredningens betänkande (SOU 2009:16) Grundanalys, Förnyelseprogram och Kulturpolitikens arkitektur

Musikarrangörer i Samverkan (MAIS), som beretts tillfälle att yttra sig över rubricerade betänkande, vill anföra följande.

Yttrandets omfattning

MAIS - Musikarrangörer i Samverkan - är ett samarbetsorgan för sju rikstäckande förbund; Kontaktnätet, Riksförbundet för Folkmusik och Dans (RFoD), Sveriges Orkesterförbund (SOF), Sveriges Körförbund, Kammarmusikförbundet RSK (RSK), Svenska Jazzriksförbundet (SJR) samt RANK, Riksförbundet Arrangörer av Nutida Konstmusik. Medlemsförbunden representerar närmare 120 000 enskilda medlemmar och arrangerar årligen upp emot 10 000 konserter med levande musik inom de flesta genrer.

Yttrandet från MAIS avser i huvudsak de delar av kulturutredningens betänkande och förslag som berör musikkulturens arrangerande verksamhet och villkor för desamma. Detta inkluderar utredningens förslag om en ny modell för samspel mellan stat, landsting och kommun i form av den så kallade portföljmodellen, utredningens förslag om myndighetsorganisation samt utredningens förslag avseende Svenska Rikskonserter.

Sammanfattning

MAIS:s uppfattning är att de föreslagna kulturpolitiska målens första strecksats skall revideras och lyda: Att främja mångfald, kulturell pluralism, konstnärlig förnyelse och kvalitet samt internationellt samspel.

MAIS anser att regelverket för studiecirkelverksamhet måste revideras och de inblandade departementens anslagsgivning samordnas.

MAIS avstyrker å det bestämdaste att det nuvarande statliga bidraget till arrangörer skall ingå i portföljmodellen. MAIS uppfattning är tvärtom att det statliga arrangörsstödet skall öka kraftigt.

MAIS påminner om att kulturens egenvärde, egenhet och frihet är förutsättningar för att kulturen på ett meningsfullt sätt skall tillföra värden på andra politikområden.

MAIS anser att delar av Rikskonserterens nuvarande uppdrag även fortsatt måste bedrivas på nationell nivå av en kompetent operativ organisation med tydliga uppdrag och präglad av dialog och transparens. Uppdraget skall även fortsatt vara att utgöra ett komplement till det regionala och lokala musikutbudet, särskilt avseende musikformer med svag institutionell förankring.

8. Mål för kulturpolitiken

Att samhället utvecklas och förändras över tid är en självklarhet. Teknikutveckling, globalisering och andra processer ger nya förutsättningar, skapar nya problem att bemöta och öppnar nya möjligheter. Allt eftersom samhällsförändringarna fortskrider förändras också medborgarnas förhållningssätt till olika samhällsfenomen, vilket inte minst den offentliga politiska debatten återspeglar. Kort sagt, världen förändras och vi med den. Trettiofem år efter fastställandet av 1974 års kulturpolitiska mål förefaller det rimligt att ompröva dessa som enbart marginellt justerades 1996.

MAIS delar utredningens uppfattning att kulturpolitiken måste vara nationell, vilket väl överensstämmer med § 2 i regeringsformen (1974:152) nämligen att *"Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd skall vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten"*.

Att utredningen inte inkluderar mål som syftar på konstnärlig förnyelse och kvalitet är dock en brist. Utredningen noterar i detta sammanhang att *"krav på konstnärlig kvalitet har en tendens att gynna etablerade uttrycksformer"* och drar slutsatsen att det föreligger en motsättning mellan värnande av konstnärlig frihet och krav på att konst skall uppvisa specifika kvaliteter. När institutioner och gynnade organisationer upplever förslag om justeringar av befintliga strukturer, exempelvis i bidragssystem, som hotfulla för sin verksamhet förekommer det onekligen att ifrågasättande av konstnärlig kvalitet används som ett argument mot förändring. Det gällande kulturpolitiska kvalitetsmålet är emellertid väl balanserat och ger tydligt stöd, tvärt emot vad utredningen anser, för förnyelse av kulturliven snarare än för bevarande av etablerade uttrycksformer.

Även om kvalitet inte är ett precist begrepp och snarare utgångspunkt för diskussioner än exakt fastställande är det i många sammanhang av betydelse. Trots begreppets problematiska karaktär är det viktigt att inkludera i målangivelsen och därmed någon mån motverka att kulturpolitisk nihilism etablerar sig.

MAIS:s uppfattning är att de föreslagna kulturpolitiska målen första strecksats skall revideras och lyda:

- att främja mångfald, kulturell pluralism, konstnärlig förnyelse och kvalitet samt internationellt samspel.

9. Kulturpolitik, civilsamhälle och folkbildning

Kulturutredningen framhåller det civila samhället som en viktig och vital del av Sveriges kulturliv och definierar civilsamhället som *"den del av det offentliga livet som inte utgörs av stat, kommun, landsting eller vinstdrivande företag"*. Den engelske sociologen Ernest Gellner definierar däremot civilsamhället som *"den samling av olika icke-statliga institutioner som är starka nog att väga upp staten och som, utan att förhindra staten från att utöva sin roll som upprätthållare av fred och medlare mellan betydande intressen, trots det kan förhindra den från att dominera och atomisera samhället."* Medan kulturutredningen förefaller att använda begreppet i första hand deskriptivt ser Gellner det som en balanserande kraft i det totala samhällsbygget.

MAIS delar utredningens uppfattning att civilsamhällets organisationer skall beredas större möjlighet att delta aktivt i dialoger med stat, landsting och kommuner. MAIS finner dock ingen anledning att enbart de statliga kulturinstitutionerna skall ges tydliga uppdrag att inkludera det civila samhället i sina arbetsprocesser, detta bör också vara ett krav som ställs på regionala och kommunala kulturinstitutioner.

Kulturutredningens förslag om en dialog med de civilsamhälleliga organisationerna på kulturens område och med Sveriges kommuner och landsting i syfte att ingå en överenskommelse liknande den som slutits på det sociala området förefaller i förlängningen syfta till att utveckla idéburna organisationer som utförare av olika former av service och tjänster. Med utgångspunkt från utredningens definition av civilsamhället är detta inte otänkbart.

Statliga och regionala institutioner svarar jämte fria grupper och kommersiella aktörer för merparten av de kvalificerade musikproduktioner som genom lokala arrangörer erbjuds medborgarna. Kulturutredningen föreslår bland annat nedläggning av Rikskonserter, vilket vi återkommer till senare, och införande av en så kallad portföljmodell varigenom ett större ansvar för musiklivet överläts åt regionerna.

Utredningen ser Västra Götaland som det goda exemplet – detta är inte vår samlade erfarenhet. Vi menar att någon "Västra Götalandsmodell" som skulle kunna vara förebild för övriga regioner i egentlig mening inte finns. Vi menar att portföljmodellen parallellt med ökat regionalt ansvarstagande också förutsätter utvecklande av en starkare nationell kulturpolitik. I detta ingår också att verksamhetsredovisningar, uppföljning och forskning på musikområdet måste förstärkas och Kulturrådets statistikrapportering kvalitetssäkras.

Studieförbunden har, allteftersom samhället och bidragsordningar förändrats, i betydande omfattning anpassat sin verksamhet till nya förhållanden. Många lokalavdelningar samarbetar med ortens kulturföreningar såväl avseende studiecirkelverksamhet som kring så kallade kulturprogram. Nuvarande regelverk är problematiskt vilket i förlängningen hindrar verksamhetsutveckling. Begränsningen av studiecirkel med ett angivet tak för antalet deltagare står i motsättning till den pedagogik som amatörkultur ibland kräver, exempelvis vad gäller kör-, orkester- och dansverksamhet.

Ett särskilt problem uppstår kring de så kallade kulturprogrammen som ofta initieras, planeras och genomförs av lokala kulturföreningar. Regelverket föreskriver att det vid varje kulturprogram skall finnas en företrädare för studieförbundet närvarande, vilken ansvarar för programmets genomförande och rapportering. Många kulturprogram kommer därmed att inrapporteras dels av studieförbunden dels av den verkliga arrangören. Volymen kulturprogram gör att studieförbundens intresseorganisation ofta framför åsikten att studieförbunden är Sveriges största kulturarrangör.

MAIS anser att regelverket för studiecirkelverksamhet måste revideras och de inblandade departementens anslagsgivning samordnas.

Kulturutredningen föreslår vidare att det nuvarande statliga bidraget till arrangörer skall utgå och ingå i portföljmodellen. Det blir därvid oklart om regionerna, som ju kommer att ha stor frihet att formera sin kulturverksamhet efter egna prioriteringar, generellt kommer att inrätta regionala bidragssystem för arrangörer alternativt om några regioner kommer att göra det, andra inte. Det är till och med möjligt att samtliga regioner kan komma att välja att inte göra det. Utredningen noterar också att *"eftersom civilsamhällets förutsättningar i de skilda regionerna är väsentligt olika åger det sin rimlighet att stödformerna skulle kunna se olika ut i olika regioner."*

Vad utredningen inte närmare avhandlar är varför civilsamhällets förutsättningar i de olika regionerna uppvisar betydande skillnader. I delar har naturligtvis respektive regions geografi, demografi med mera stor betydelse. Men skillnaderna

beror kanske i första hand på de politiska förhållandena i olika regioner. Om man exempelvis i vissa regioner prioriterar sina egna institutioner på bekostnad av ett utbyggt arrangörsstöd så torde ju bara av denna anledning just *"betydande skillnader mellan olika delar av landet och mellan skilda konstarter"* uppstå.

Om det statliga arrangörsstödet upphör och de ekonomiska medlen överförs till regionerna som även fortsättningsvis kommer vara huvudmän för länsmusik och orkesterinstitutioner kommer de lokala arrangörerna att försättas i en kraftig beroendeställning till den part som samtidigt är både möjlig bidragsgivare och säljare av musikproduktioner. Situationen riskerar att närmast likna ett oligopol med ofullständig konkurrens och ett litet antal producenter som kontrollerar en hel marknad.

Ytterligare en faktor att betänka är att nuvarande statliga arrangörsbidrag förutsätter att den bidragsmottagande organisationen också erhåller bidrag för verksamheten från kommun och/eller landsting. Det statliga bidraget har därmed som följd att också lokala/regionala bidrag förstärker de lokala arrangörernas ekonomi, en effekt som riskerar att falla bort om kulturutredningens förslag i detta avseende bifalls.

De lokala arrangörerna kommer därmed att vara helt beroende av respektive regions val vad gäller inrättande av bidragssystem samt ha reducerad valfrihet och försättas i beroendeställning gentemot en leverantör av musikproduktioner.

Kulturutredningen lägger, trots positiva beskrivningar av det civila samhället i sin deskriptiva del, i sina konkreta förslag fokus på de offentliga institutionerna och dessas producentuppgifter. För att produktionerna skall nå medborgarna är dock arrangörsledet en avgörande länk i kedjan. Arrangörernas oberoende ställning mot samtliga producenter, såväl offentliga som övriga, är avgörande för att dessa, i många fall ideella eldsjälar, skall fullgöra sin roll. Ett direkt stöd till arrangörsledet, parallellt och fristående från stödinsatser till producentledet, måste inte bara säkerställas utan också utökas. En omfördelning av offentliga stödinsatserna från producentledet till arrangörsledet är en absolut förutsättning för ett levande musikliv.

MAIS avstyrker därmed å det bestämdaste att det nuvarande statliga bidraget till arrangörer skall utgå och ingå i portföljmodellen. MAIS uppfattning är tvärtom att det statliga arrangörsstödet skall öka kraftigt så att lokala arrangörer kan erbjuda ett konsertutbud kännetecknat av valfrihet och därmed också svara för mångfald i de lokala musiklivet oavsett politiskt styrd inriktning av den regionala musikverksamheten.

Se bilaga *"Kortversion av skrivelse till Kulturutredningen"*. För det fullständiga dokumentet, se www.mais.se/pdf/yttrande_kulturutredn.pdf.

10. Kulturpolitiken som aspektpolitik – samspelet med andra samhällsområden

MAIS avstår från att i detalj yttra sig om de konkreta förslag kulturutredning lägger beträffande kulturpolitik som aspektpolitik. Samtidigt vill vi uttrycka viss oro för en överbetoning av kulturen som instrument för att uppnå nytta. Kulturutövande och kulturupplevelser kan obestridliga ha positiva hälsoeffekter och är betydelsefulla för barn och ungdomars utveckling både inom och utanför skolans värld samtidigt som kultur ofta kan vara en viktig faktor för regional utveckling och tillväxt.

MAIS vill dock påminna om att kulturens egenvärde, egenhet och frihet är förutsättningar för att kulturen på ett meningsfullt sätt skall tillföra värden på andra politikområden. Nyttan för andra samhällsområden är därmed avhängigt att kulturens fria och obundna kraft förstärks.

12. Ökat samspel mellan stat, landsting och kommun – portföljmodellen

MAIS delar kulturutredningens uppfattning att samspelet mellan stat, landsting och kommun behöver förnyas, utvecklas och fördjupas.

Syftet med länsmusikreformen 1988 var att bidra till uppbyggnaden av regional musikverksamhet med innehåll som formas av kommuner och landsting. Respektive landsting fick stor frihet att själv finna arbetsformer och verksamhetsinnehåll även om staten, som redan från början svarade för den huvudsakliga finansieringen, efterhand försökte att allt tydligare formulera vissa uppdrag. Samspelet mellan stat reglerades inledningsvis genom avtal mellan Statens förhandlingsnämnd och berörda landstingskommuner baserade på en principöverenskommelse mellan Landstingsförbundet och Statens förhandlingsnämnd. Villkor och förutsättningar för den statliga medfinansieringen regleras sedan 1996 av förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet. Genom bland annat Ansvarskommitténs arbete och en allmän färdriktning mot fördjupad regional självstyrelse förefaller det vara hög tid att ompröva nuvarande rollfördelning och införa en ny modell.

Kulturutredningens förslag är mer principiella och anser att det bör övervägas om en särskild utredare skall anlitas för att utveckla modellen och genomföra den första förhandlingsomgången. Utredningen noterar bland annat att förhandlingsdialogen kommer att kräva stora personella resurser för samtliga parter som involveras i processen vilket inkluderar de civilsamhälleliga organisationerna. Innan förhandlingar inleds skall regionerna göra en kartläggning av de regionala förutsättningarna och visionerna enligt samma modell som för regionala tillväxt- och utvecklingsprogram.

MAIS anser att en primär uppgift för den nationella kulturpolitiken är att främja mångfald, kulturell pluralism, konstnärlig förnyelse och kvalitet.

Eftersom utredningens förslag inte är precisa vad gäller portföljmodellens arbetsformer och processer kommer det förmodligen att finnas anledning att återkomma till denna fråga.

MAIS vill dock understryka att musiklivets föreningar och organisationer i första hand drivs på ideell basis varför förutsättningarna att medverka i en både komplicerad och tidskrävande process inte är de bästa samtidigt som regioner och kommuner har betydande tillgång till utredningsresurser och anställda tjänstemän. För att processen och dialogen skall föras på rimligt jämlika villkor måste särskilda resurser tillföras de ideella organisationerna.

MAIS vill också betona att medlemsförbunden generellt inte har utbyggd regional verksamhet. Inom varje genreområde finns en stor lokal verksamhet och synnerligen begränsade resurser på nationell nivå genom vilken olika service med mera tillhandahålls den lokala verksamheten. Den föreslagna modellen kommer därmed att ställa betydande krav på förbunden att bygga upp en regional nivå vilket också kommer att kräva särskilda resurser. Vissa medlemsförbund har, bland annat av effektiviseringsmotiv, under nittioåret avvecklat tidigare regional verksamhet till förmån för förbättrad service från en central nivå direkt till lokalaföreningarna.

Det är också noterbart att utredningen argumenterar för decentralisering vad gäller portföljmodellen samtidigt som förslagen om kulturpolitiska sfärer argumenterar för centralisering i omorganisationen av myndighetsstrukturen.

Portföljmodellen har potential att utvecklas till ett viktigt strategiskt verktyg för en nationell kulturpolitik. För att så skall ske är det dock en förutsättning att samtliga regioner betraktas och behandlas likvärdigt. MAIS avvisar därmed tanken att Stockholms stad ska behandlas i en särskild ordning.

MAIS har inga invändningar mot kulturutredningens uppfattning att statliga medel som riktar sig till regionala och lokala institutioner i princip fördelas genom portföljmodellen. MAIS uppfattning är dock att statliga medel som riktar sig till regionala och lokala verksamheter vilka drivs av fria aktörer inom det civila samhällets sfär inte skall föras in i portföljmodellen.

MAIS vill också understryka att hand i hand med utvecklingen av nya musikaliska uttryck växer nya arrangörsgrupperingar fram. Det är angeläget att den framtida kulturpolitiken är lyhörd och även omfattar dessa.

Framtida stödformer ska ta hänsyn till utvecklingen av nya kulturformer som inte var praktisk erkända efter 1974.

17. En sfär för frågor om konstarterna

Kulturutredningen föreslår bland annat nedläggning av Rikskonserter i nuvarande form samt att vissa uppdrag fördelas på andra aktörer samtidigt som fonogramverksamheten Caprice Records upphör. Kulturutredningen anser därvid att ansvaret för svensk och internationell konsertproduktion skall övergå huvudsakligen till länsmusik, orkesterinstitutioner och fria musikgrupper.

Kulturutredningen gör bedömningen att länsmusiken idag utför en stor del av det som tidigare var Rikskonserters ansvar. Vilket tidsperspektiv som här anläggs är oklart. Det är korrekt att mycket av den verksamhet som bedrevs av föregångaren till nuvarande Rikskonserter vid länsmusikreformen 1988 övergick till länsmusiken. Det är dock tvivelaktigt om signifikanta verksamheter övertagits av länsmusiken från stiftelsen Svenska Rikskonserter efter 1988.

Kulturutredningen noterar att Rikskonserter från olika håll, men kanske framför allt länsmusiken, kritiserats i olika avseenden, bland annat för innehållet i verksamheten, fördelningen av resurser samt ledning och organisation. Utredningen hävdar vidare att ett förväntat förändringsarbete inom Rikskonserter efter en hearing arrangerad av kulturdepartementet 2005 inte avsatt märkbara resultat varför den tidigare kritiken upprepats vid utredningens möten med kulturföreträdare runt om i Sverige 2007/2008.

Delar av kritiken må vid närmare granskning vara mer eller mindre underbyggd samtidigt som det är klart att Rikskonserter under en längre tid visat förvånansvärd brist på lyhördhet för synpunkter från musiklivet. MAIS har därför gjort en mer fördjupad analys av Rikskonserter och verksamhetens utveckling de senaste åren.

MAIS anser att kulturutredningen gör en felbedömning av att länsmusikens verksamhet idag utvecklats på sådant sätt att grundförutsättningarna för Rikskonserters existens undanröjts. Det är i sammanhanget viktigt att påminna om att regeringen uttryckligen uttalat att Rikskonserters produktioner skall vara ett

komplement till det regionala och lokala musikutbudet, särskilt avseende musikformer med svag institutionell förankring, en tanke som formulerades redan i den proposition 1986 som ledde till bildandet av stiftelsen Svenska Rikskonserter två år senare.

Denna grundtanke torde svårligen kunna uppfyllas om produktionen överförs till just de strukturer den är avsedd komplettera. Kulturutredningen analyserar inte närmare konsekvenserna om en sådan principiell rollfördelning skulle upphävas.

MAIS anser att delar av Rikskonserters nuvarande uppdrag, i första hand de som är relaterade till nationella och internationella konsert- och turnéproduktioner samt samarbeten och projekt av riksangelägenhet, inte kan överlåtas till länsmusik utan måste fortsatt bedrivas på nationell nivå av en kompetent operativ organisation med mer renodlad verksamhet.

Oavsett vilken juridisk form en nationell operativ plattform har är det avgörande att den har tydliga uppdrag och att verksamheten präglas av dialog och transparens. Om nuvarande Rikskonserter har förutsättning att återfå förtroende från musiklivet mot bakgrund av de senaste årens kritik och bristande respons från organisationen är osäkert.

Uppdraget skall även fortsatt vara att utgöra ett komplement till det regionala och lokala musikutbudet, särskilt avseende musikformer med svag institutionell förankring. Uppdraget kan därmed inte överföras till länsmusiken.

MAIS uppfattning är att de nuvarande uppdragen skall revideras och få följande omfattning:

- Nationella produktioner som inte erbjuds inom ramen för det regionala och lokala musikutbudet.
- Internationella gästspel inom de genreområden där eljest varken de offentliga institutionerna eller den kommersiella marknaden bedriver verksamhet i sådan omfattning att musiklivets och arrangörernas efterfrågan tryggas.
- Ensembler och artister i Sverige som bedöms ha förutsättningar för lansering på de internationella marknaderna.
- Rikstäckande projekt, generella genrefrämjande samarbeten samt utveckling av arrangörsnätverken inklusive utbildningsinsatser.

Uppdragen avseende samverkan och samarbeten med olika delar av musiklivet bör kvarstå och placeras i en och samma organisation. Uppdragen bör dock i viss utsträckning förtydligas, renodlas och betona olika former av samrådsförfaranden med musiklivet.

MAIS anser vidare att uppdragen bör renodlas och få större fokus på ovan nämnda grunduppdrag.

MAIS uppfattning är därmed att fonogramverksamheten inom Rikskonserter bör upphöra. Därvid noterar vi bland annat att redan i betänkandet 1996/97:KrU1 Kulturpolitik, m.m. (prop. 1996/97:3 och prop. 1996/97:1) övervägde dåvarande regering om de statliga medel som utgick till Rikskonserter för fonogramverksamhet inte borde fördelas på ett större antal fonogramproducenter. Av hänsyn till de förmodade konsekvenser detta då skulle ha för distributionsbolaget Compact Distribution AB (CDA) avstod dock regeringen vid detta tillfälle från genomgripande förändringar av verksamheten.

Det statliga fonogramstödet genom Kulturrådet har emellertid utvecklats efter 1997 och inkluderar numera inte bara produktionsstöd utan också bidrag till produktion, distribution och marknadsföring av fonogram med svenska, eller i Sverige bosatta, artister och upphovsmän, samt utvecklingsbidrag till fonogramproducenter.

I likhet med Kulturutredningen anser MAIS att verksamheten vid EMS (Elektroakustisk Musik i Sverige) fyller en avgörande funktion för den elektroniska musiken. Verksamheten bör drivas vidare, oavsett framtida huvudman, med bevarad finansiering. Inriktningen bör dock utökas till att inkludera turnéer och produktion av realtidsgenererad elektronisk musik liksom av studiobaserade verk.

Stödet till tonsättare och frilansartister i form av uppdraget att beställa, leverera och framföra beställda kompositioner bör skiljas från nuvarande verksamhet och antingen integreras med Kulturrådet bidragsgivning för samverkan med tonsättare eller överförs till annan huvudman.

Konsertverksamheten i Nybrokajen 11 bör skiljas från Rikskonserters verksamhet och driftsansvar för Musikaliska Akademiens Stora Sal överförs till annan huvudman. Driftsansvar för Stallet folk- & världsmusik bör samtidigt överförs till Riksförbundet för Folkmusik och Dans (RFoD).

Bengt Hall
Ordförande MAIS – Musikarrangörer i Samverkan

Bilaga:

Kortversion av skrivelse till Kulturutredningen från MAIS (Musikarrangörer i Samverkan)

Vad är MAIS?

Musikarrangörer i Samverkan (MAIS) är ett samarbetsorgan för rikstäckande förbund som på ideell grund arrangerar konserter med levande musik inom de flesta genrer. MAIS överlämnade våren 2008 en omfattande skrivelse till Kulturutredningen med synpunkter och förslag rörande arrangörsrollen i det svenska musiklivet. Detta är en kortversion med några av huvudpunkterna. Hela skrivelsen finns på MAIS hemsida www.mais.se.

Engagemang och kunnande

De lokala arrangörernas betydelse för tillgången av ett levande musikliv i hela landet är välkänd. Kulturrådet konstaterar i sin omvärldsanalys 2006 att "Förutsättningarna för en stor del av det lokala kulturutbudet är att det finns fungerande arrangörer med tillräcklig kunskap för att kunna genomföra arrangemang på ett professionellt sätt. Om de ekonomiska möjligheterna för arrangörerna minskar har det återverkningar i flera led." MAIS medlemmar kan sägas utgöra den ryggrad av kunnande och engagemang bland medborgarna för god musik av alla genrer som är en förutsättning för ett civiliserat samhälle. Utan dessa skulle heller inte de offentliga institutionerna kunna fortleva.

Att riksdag, regering, Statens kulturråd m fl återkommande över åren uppmärksammat att "utomordentligt många verksamheter i det lokala kulturlivet för sin framgång – och ibland rent av för sin överlevnad – främst kan tacka de eldsjälur, som på egen hand eller tillsammans med andra engagerar sig för kulturen", är glädjande men har dessvärre inte omsatts i förd politik.

Ekonomi och kostnadseffektivitet

Det ekonomiska värdet av de ideella arbetsinsatserna kan inte exakt skattas. Ett mått på detta värde kan dock exemplifieras av att MAIS-förbundet Kammarmusikförbundet RSK för säsongen 2006/07 i samband med de drygt tusen konsertarrangemang de lokala föreningarna genomförde redovisade sammanlagt 83 427 ideellt arbetade timmar. Om man värderar dessa timmar enligt de normer som gäller exempelvis vid redovisning av vissa EU-program, vilket är 176 kr per ideellt arbetat timme, motsvarade de alltså en summa av närmare 15 mkr. Förutsatt att de lokala medlemmarna i övriga MAIS-förbund, vilket förefaller rimligt, arbetar med liknande insats av ideellt arbete tillförs det svenska musiklivet därmed värden motsvarande 150 – 200 mkr av de arrangerande föreningarna.

De arrangerande musikföreningarnas ideella arbetsinsatser per investerad statlig bidragskrona är sålunda en mycket betydande del av förklaringen till den höga produktiviteten jämfört med länsmusikorganisationer. En kraftfull utbyggnad av det statliga stödet till arrangerande föreningar och motsvarande innebär samtidigt inte bara en betydligt högre utväxling per investerad krona i form av konsertverksamhet utan också att villkor och förutsättningar för svenska musiker och artister avsevärt förbättras. Insatserna av lokala eldsjälur innebär inte bara att verksamheterna bedrivs med ekonomisk effektivitet utan också att engagemanget har positiva konsekvenser för lokal förankring, offensivt publikarbete och inte minst kvalitativ programläggning.

Stödet till de arrangerande föreningarna är dock obetydligt jämfört med de ekonomiska resurser staten tillför orkesterinstitutioner och länsmusikorganisationer. Därtill kommer att bidraget urholkats genom att nya verksamheter efterhand kommit att omfattas av bidraget. Konsekvensen är att musikerna idag inte får den ersättning som de rimligen borde ha. Det borde vara rimligt att fler musiker ska kunna leva på förtjänst av arbete. Ett betydligt ökat stöd till de frivilliga musikarrangörerna skulle få fler positiva effekter. Mer god kultur skulle bli tillgänglig runt om i Sverige. Musiker skulle bli mindre beroende av bidrag.

Trots bristerna och problemen i tillgänglig statistik kan dock vissa jämförelser av effektivitet mellan olika statliga bidragsformer göras. År 2005 erhöll orkesterinstitutionerna statliga bidrag med 161 mkr och levererade 2 056 konserter varav 40 % utgjorde skolkonserter. Länsmusikorganisationerna erhöll statliga bidrag med 295 mkr och levererade 13 569 konserter, varvid skolkonserter samt konserter inom vård, äldreomsorg och övriga konserter utgjorde 60 %. De fria musikgrupperna erhöll statliga bidrag med 9 mkr och levererade 3 596 konserter, varav 20 % skolkonserter.

MAIS och MAIS medlemsföreningar erhöll bidrag för verksamhetsåret 2005 med sammanlagt 16 246 930 kr och levererade 9 808 konserter.

Det statliga bidraget per konsert var därmed för orkesterinstitutionerna 78 184 kr, för länsmusikorganisationerna 21 751 kr, för de fria grupperna 2 589 kr samt för MAIS-förbunden 1 656 kr.

Den betydande skillnaden i antal statliga bidragskronor som nyttjas per konsertaktivitet mellan orkesterinstitutioner respektive fria musikgrupper kan naturligtvis delvis förklaras av att orkesterinstitutionerna generellt nyttjar ett större antal musiker per konsert än de fria musikgrupperna. Skillnaden mellan antal nyttjade musiker per konsertproduktion uppvägs dock av att orkesterinstitutionerna utöver det statliga bidraget också erhåller betydande bidragsfinansiering från landsting och kommuner. Offentliga bidrag utgjorde 76 % av orkesterinstitutionernas årsomsättning samtidigt som spelintäkter i form av arrangörsintäkter och biljettförsäljning utgjorde enbart 10 %.

Det statliga stödet till de fria musikgrupperna med 9 mkr kompletteras enbart med ett mycket obetydligt stöd från övriga aktörer, närmare bestämt 1 mkr. Summan offentliga bidrag utgjorde 19 % av de fria musikgruppernas årsomsättning samtidigt som verksamhetsgenererade intäkter utgjorde 81 %.

Den avgörande skillnaden mellan orkesterinstitutionerna respektive de fria musikgrupperna är därmed i slutändan förmågan att skapa verksamhetsintäkter utöver offentliga bidrag. Verksamhetsintäkterna är dock inte hänförliga till avgörande skillnader i publikunderlag, såväl orkesterinstitutionerna som de fria musikgrupperna redovisar år 2005 en genomsnittlig publiksiffra med ungefär 360 besökare per konsert inräknat skolkonserter. Skillnaden härrör sig helt enkelt från konsertbesökarnas villighet att svara för en högre andel av produktionskostnaderna i de fria musikgruppernas utbud än vad gäller orkesterinstitutionerna.

Mot denna bakgrund (som utvecklas mer i detalj i själva skrivelsen) har följande huvudbudskap framförts till Kulturutredningen:

”MAIS kräver en kraftfull utbyggnad av arrangörsstödet till musikföreningar och andra lokala aktörer utanför de offentliga institutionernas hägn. Bedömningen är att arrangörsstödet måste tillföras nya anslag i en sådan omfattning att det ökar under de närmaste tre åren till ett årligt bidrag på 100 miljoner kr. Arrangörsstödet skulle därmed uppgå till ungefär en tredjedel av det statliga stödet till länsmusikorganisationerna eller en femtedel av det sammanlagda statliga stödet till länsmusikorganisationerna och de regionala orkesterinstitutionerna.”

I sitt yttrande till sittande utredning framför MAIS också ett antal synpunkter baserade på förbundens och de lokala arrangörernas erfarenheter. Av dessa kan särskilt nämnas:

- Kulturrådets statistik över musiklivet i Sverige har stora brister och ger inte en rättvis bild av hur det ser ut i verkligheten. Detta har framförts till Kulturrådet.
- En inventering av olika myndigheter och organisationers bidragsgivning gällande internationellt kulturutbyte och ett övervägande om huruvida dessa kan sammanföras till Statens kulturråd bör snarast genomföras.
- Förtydligande av de statliga och regionala institutionernas respektive uppdrag, särskilt vad gäller den producerande verksamheten. Länsmusikorganisationernas ansvar för att leverera regionala, och i viss

utsträckning även rikstäckande, svenska turnéproduktioner inom samtliga genreområden måste förstärkas. Länsmusikorganisationernas ansvar för att särskilt profilera sina respektive musiktraditioner och särarter vad gäller rikstäckande produktioner måste betonas. Även Rikskonserters uppdrag måste förtydligas så att detta, utöver ansvar för planering och genomförande av internationella projekt inklusive musikexport, exponering av Sverigebilder, övergripande kulturutbyten m m, prioriterar framtagande av turnéproduktioner med utländska artister och grupper.

- Folkbildningen tillförs genom särskilda statsbidrag till studieförbunden årligen ungefär 1,5 miljarder. Ytterligare medel tillförs dessutom från landsting och kommuner. Utredningen bör överväga omfördelningar mellan statsbidrag till kulturprogram och motsvarande bidrag till arrangerande musikföreningar.

- Utredningen bör snarast uppmärksamma regeringen på hinder för kulturlivets rörlighet, framför allt avseende särbeskattning av artister samt ökade problem vad gäller hantering av arbetstillstånd och visum. Detta måste prioriteras under det svenska EU-ordförandeskapet 2009. Sverige har därvid en unik position genom den roll man historisk spelat för tillkomsten av särbeskattningen och den förebild man är vad gäller pragmatisk hantering av arbetstillstånd för artister.